חובל בחבירו נמי א"כ בטלת [1]לא יוסיף פן יוסיף עדים זוממין נמי א"כ בטלת [2]והיה אם בן הכות הרשע אלא עדים זוממין אפשר לקיומה בבן גרושה ובן חלוצה חובל בחבירו נמי איבא לקיומה כגון שהכהו הכאה שאין בה שוה פרוטה אחותו נמי איבא לקיומה באחותו בוגרת (ו) אמר לך ר' יוחנן האי תחת אשר עינה מיבעי ליה לכדאביי ו)דאמר אביי אמר קרא [3]תחת אשר עינה האי תחת אשר עינה מכלל דאיכא בושת ופגם ועולא נפקא ליה מדרבא דאמר רבא אמר קרא [3]ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה חמשים כסף הנאת שכיבה חמשים מכלל דאיכא בושת ופגם רבי [3]אליעזר אומר עדים זוממין ממונא משלמי ומילקא לא לקי משום [8]דלאו בני התראה נינהו אמר רבא תדע ניתרי בהו אימת ניתרי בהו מעיקרא [3]אמרי אישתלין ניתרי בהו בשעת מעשה פרשי ולא מסהדי ניתרי בהו לבסוף מאי דהוה הוה מתקיף לה אביי וניתרי בהו בתוך כדי דבור מתקיף לה רב אחא בריה דרב איקא וניתרי בהו מעיקרא ונרמז בהו רמוזי הדר אמר אביי לאו מילתא היא דאמרי אי סלקא דעתך עדים זוממין צריכין התראה כי לא מתרינן בהו לא קטלינן להו מי איכא מידי דאינהו בעו קטיל בלא התראה ואינהו בעו התראה הא בעינן [4]ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו וליכא מתקיף לה רב סמא בריה דרב ירמיה אלא מעתה בן גרושה ובן חלוצה דלא מכאשר זמם קא מיתרבי ליבעי התראה [9]אמר קרא [5]משפט אחד יהיה לכם [g]משפט השוה לכולכם רב שישא בריה דרב אידי אמר חובל בחבירו נמי ממונא משלם ומילקא לא לקי מהכא [6]וכי ינצו אנשים ונגפו אשה הרה ויצאו ילדיה ואמר רבי אלעזר [7]במצות שבמיתה הכתוב מדבר דכתיב [7]ואם אסון יהיה ונתת נפש תחת נפש היכי דמי אי דלא אתרו ביה אמאי מיקטיל אלא פשיטא דאתרו ביה [g]ומותרה לדבר חמור הוי מותרה לדבר הקל ואמר רחמנא ולא יהיה אסון ענוש יענש מתקיף לה רב אשי ממאי דמותרה לדבר חמור הוי מותרה לדבר הקל דלמא לא הוי אם תמצא לומר הוי ממאי דמיתה חמורה דלמא

אלא אפשר לקיומי בבן גרושה או בבן חלוצה. ומ"מ תמהני לקו מעדות דבן גרושה הא הוי עדות שאין אתה יכול להזימה ויש לומר דלא מקשה עדות שאין אתה יכול להזימה אלא במעידין על הטרפה דמי אפשר לקיומי בשום דבר לא במיתה ולא במלקות דגברא קטילא בעו למיקטל אבל הכא נתקיימה הזמה במלקות[g]: **מיבעי ליה לכדאביי.** ומ"מ תמהני היכן מצינו למיבעי ליה לכדאביי. ומ"מ ק"ל דילמא כיון דמיבעי ליה לרבי [3]אמר קרא ת"ש ועולא נפקא ליה מדרבא.

ועולא נפקא ליה מדרבא. מסתימת לשון הגמרא משמע דלרבי יוחנן גופיה הוה דריש בעולא מי לאו משום דמיבעי ליה לכדאביי וקשה לרשב"ג [g] דבפרק השוכר את הפועלים (ב"מ עו.) ושם) משמע דהיה לרשב"ג כרבי יוחנן גבי מוסף פרה ודש בה לוקה ומשלם דמוקי לה מדבי כרבי מאיר ורבנן אמר לעולם כרבנן ואתן אסרה תורה אפי' בה על אמו פיטום ומשלם לכאורה י"ל דאפי' אי שמיט משמע דבדין לוקה ואינו משלם ומ"מ דפריט' לעיל דלמסקנא דווקא בהני תלת אית ליה לעולא דממונא משלם ולא לקי מ"מ אפיר דבעלמא אבל כרבי יוחנן דלוקה ואין משלם כדפריש רבי יוחנן ומיהו ליה מרבעים יכנו:

ניתרי בהו מעיקרא בו'. ומ"ש תמהר מיפוק ליה דהוי התראת ספק לחין מנו יודעין אם מעידים שקר ויש לומר דהתראת ספק לא הוי אלא לענין שלא יהא כגון אלו מוזהרין אלא לענין שאף למותרה עצמו הוי ספק שבשור שעדיין יש שהות ביום אבל הכא המותרין יודעין שמעידין שקר:

וניתרי בהו בתוך כדי דבור. ומ"ש תמהר היכי מצי תו הדרי בהו והא בהתראה אינה מטפי מכדי דבור שהוא כדי שאלת שלום ויש לומר דכל זמן שעוסקים בתוקים דבר שהוא כדי שאלת שלום אינו נחשב הפסק לענין שיהא כל אחד מהן קרוב לחבירו ומ"מ נראה דלא מיקרי הפסק אלא כשעוסקים בדברים אחרים אבל בתוקים דבר אחד אפי' יותר מכדי דבור לא מיקרי הפסק ועוד דאפי' תימא דמיקרי הפסק מ"מ כיון דמיבעי ליה לרבי יוחנן דבתוך כדי דבור מהני אפי' בהתראה דלאחר מיתה ומ"מ קשה דלרבי יוחנן אמאי לא מהני בתוך כדי דבור ואפי' בהתראה דלאחר מיתה ואפשר דס"ל כיון דמיבעי ליה לרבי יוחנן אי בתוך כדי דבור מהני אי נמי בהתראה דלאחר מיתה מהני אבל בתוך כדי דבור ובהתראה דלפני מיתה לא מהני כלל ודוחק:

השוכב עמה. קרא יתירא הוא לדרשה גופיה אבל הכא הוא דאתי לדרשה אחרת כדלקמן: **כאבי הנערה.** ולא כאחיה ולא כבעלה: **חמשים כסף.** משקל חמשים סלעים כסף כתיב, מכלל דאיכא בושת ופגם. מכלל דבושת ופגם סגיאים משום עינוי, שהרי יש בשאר מומין, אינו בכלל זה. פגם הוא מן המשוח נמי בשאר מומין (לקמן מז:). **במצות שבמיתה.** שהוא מתכוין להרוג את הנפש ואינו מתכוין להרוג את הבהמה. **דכתיב** (שמות כא, כב) **ואם אסון יהיה ונתת נפש תחת נפש.** ומ"ל ממאי מקטיל, אלא לאו ממאי דמיתה חמורה היא (שם ושם).

פרצי ולא מפרצי. אפילו אמת הוא שהוא משוחד בעיניכם מה לנו ולכך: **לנפוף.** לאחר שהעידו: **מאי דהוה הוה.** דכיון שהגיד אינו חוזר ומגיד ואינן יכולין לחזור: **וניפרי נפו בפוך כדי דבור.** לאחר שהעידו לתוך כדי דבור כלבוד דמי ויכולים לחזור: **תוך כדי דבור.** כדי שאלת שלום: **ונרמו רמוזי.** בשעת העדות נרמוז להם רמזים על ההתראה להזכירם ובלשון רך יקפידו: **לאו מילתא היא דאמרי.** שיהו עדים זוממין לריכין התראה: ר"ג **דאיבעו ליה למיקטל בלא התראה ואיבעו ליה בהתראה בו':** **לאחר זמם.** והם זממו להרוג את זה בעדותן שלא היה ולא נברא ולא התרו בו בהתראה שהעידו עליה: **אלא מעתה.** להאי לא בעו התראה משום דאחר זמם הוא מלקות של זוממי עדות בן גרושה ובן חלוצה: **דלאו מבאחר ומ"ש אחי.** עונש דילהו שהרי לא זממו להלקותו אלא להלנו: **משפט השוה.** וכיון דרוב זוממין לאו בני התראה נינהו הני נמי לא בעו התראה: **כמלוא שבמיתה.** שמתכוין היה להורגו: **הכתוב מדבר.** לכתיב אם אסון יהיה שמתה האשה ונתת נפש תחת נפש אלא נתכוון אלא להכותו ואשמעינן נתכוון להרוג את זה והרג את חבירתו: **אי דלא אתרו ביה.** אם תמיתנו בהרג: **הוי מותרה לדבר הקל.** שאם יכנו ולא ימות יקנה ואפילו הכי אמר רחמנא דכי אין אסון אינה יענש אם ימות ולדות ואף על גב דליכא התראה למלקות אלמא משלם ואינו לוקה: עגדוה

כה א מיי' פי"ח מהל' עדות הל' ד סמג עשין קי טור מ"מ סי' לח: **כו** ב ג מיי' פי"ב מהל' סנהדרין הלכה ג [דין דמזהירים לבדר ממון לא מצאתי במיי' אם מבואר רק כשהתרו בו בשעת מיתה ספק הוי התראה ויש לו מקבל עליו דין מיתה ממזרה כגון קלקלה וכן קלה אבל כשהתרו בו בתמורה לבד לא מצאתי שם ועי' בתוספות דהכא ס"ה ממאי וכו' דגזירת הכתוב הוא וכו']:

גליון הש"ס

גמ' אמר קרא משפט אחד. עיין מכות דף ד ע"ב בר"י ד"ה עדים זוממין ס"ל התם:

הגהות הב"ח

(א) גמ' ממר לך ר"י ר"ש ס"ל אלא ר' יוחנן:

מוסף רש"י

תחת אשר עינה. גבי מזיקים כתיב, מכלל דאיכא בושת ופגם. מכלל דבושת ופגם סגיאים משום עינוי, שהרי יש בשאר מומין, אינו בכלל זה. פגם הוא מן המשוח נמי בשאר מומין (לקמן מז:). **במצות שבמיתה.** שהוא מתכוין להרוג את הנפש ובהכי הוא קטלא. **כתוב מדבר.** (סנהדרין עד. וכעי"ז שם עט.). **דכתיב ואם אסון יהיה ונתת נפש תחת נפש.** ומ"ל ממאי מקטיל, אלא לאו ממאי דמיתה חמורה היא (שם ושם).

תורה אור השלם

1. אַרְבָּעִים יַכֶּנּוּ לֹא יֹסִיף פֶּן יֹסִיף לְהַכֹּתוֹ עַל אֵלֶּה מַכָּה רַבָּה וְנִקְלָה אָחִיךָ לְעֵינֶיךָ: דברים כה ג
2. וְהָיָה אִם בֶּן הַכּוֹת הָרָשָׁע וְהִפִּילוֹ הַשֹּׁפֵט וְהִכָּהוּ לְפָנָיו כְּדֵי רִשְׁעָתוֹ בְּמִסְפָּר: דברים כה ב
3. וְנָתַן הָאִישׁ הַשֹּׁכֵב עִמָּהּ לַאֲבִי הַנַּעֲרָ חֲמִשִּׁים כֶּסֶף וְלוֹ תִהְיֶה לְאִשָּׁה תַּחַת אֲשֶׁר עִנָּהּ לֹא יוּכַל שַׁלְּחָהּ כָּל יָמָיו: דברים כב כט
4. וַעֲשִׂיתֶם לוֹ כַּאֲשֶׁר זָמַם לַעֲשׂוֹת לְאָחִיו וּבִעַרְתָּ הָרָע מִקִּרְבֶּךָ: דברים יט יט
5. מִשְׁפָּט אֶחָד יִהְיֶה לָכֶם כַּגֵּר כְּאֶזְרָח יִהְיֶה כִּי אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם:
6. ויקרא כד כב
6. וְכִי יִנָּצוּ אֲנָשִׁים וְנָגְפוּ אִשָּׁה הָרָה וְיָצְאוּ יְלָדֶיהָ וְלֹא יִהְיֶה אָסוֹן עָנוֹשׁ יֵעָנֵשׁ כַּאֲשֶׁר יָשִׁית עָלָיו בַּעַל הָאִשָּׁה וְנָתַן בְּפַלִּלִים: שמות כא כב
7. וְאִם אָסוֹן יִהְיֶה וְנָתַתָּה נֶפֶשׁ תַּחַת נָפֶשׁ: שמות כא כג